

การศึกษากระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร จังหวัดปทุมธานี ที่ได้รับการอบรมหลักสูตรพัฒนาศักยภาพเยาวชน

The Learning Process Study of the Youth at Thanyaporn Home for Girls,
Pathum Thani Province, after Training on Youth Potential Development

บทความวิจัย

อัจฉรา ชลายนนาวิน*

Auschala Chalayonnarin*

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ ประเทศไทย 10200

Faculty of Social Administration Thammasat University, Bangkok, Thailand 10200

บทคัดย่อ

การศึกษากระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร จังหวัดปทุมธานี ที่ได้รับการอบรมหลักสูตรพัฒนาศักยภาพ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาวิเคราะห์การถอดกระบวนการเรียนรู้หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กและเยาวชนหญิงในสถานแรกรับบ้านธัญญพร อายุตั้งแต่ 14-18 ปี จำนวน 23 คน ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสังเกตการณ์การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานในด้านกระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนครอบคลุมทุกด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเรียนรู้ของเยาวชนคือ 1) Preparation การเตรียมความพร้อมในเรื่องสถานที่ลงปฏิบัติที่สอดคล้องกับความต้องการและความรู้พื้นฐานของเด็กและเยาวชนเป็นการต่อยอดจากองค์ความรู้เดิมให้เห็นภาพและเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น 2) Active Participation การลงศึกษาทำงานเชิงปฏิบัติและมีส่วนร่วมที่ต้องสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ และสนับสนุน เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้ซักถามข้อสงสัย และลงมือทดลองอย่างทั่วถึง 3) Post Simulation Discussion การสะท้อนเรื่องราวความรู้ที่ได้รับหลังจากการลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบความเข้าใจและความรู้สึกของเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการจัดรูปแบบกระบวนการต่อไป จากการวิจัยพบกระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนเป็นลำดับขั้นคือ 1) การทำความเข้าใจ (Understanding) 2) นำไปใช้ (Applying) 3) การวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ (Analyzing) 4) การสร้างสิ่งใหม่และความคิดสร้างสรรค์ (Creating)

คำสำคัญ: กระบวนการเรียนรู้, เยาวชน, พัฒนาศักยภาพเยาวชน

* ผศ.ดร., ภาควิชานโยบายสังคม การพัฒนาสังคมและการพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Corresponding Author's E-mail: aushala2521@gmail.com

Abstract

The study focuses on the learning process of the youth at Thanyaporn Home for Girls in Pathum Thani Province, who received training on youth potential development program. In this research, the researcher aims to study, analyze and translate youth potential development lessons from Thanyaporn Home for Girls in Pathum Thani Province. The research uses the qualitative methods to collect data from the target group of 23 girls aged 14-18 in the home to get basic information, the summary of all the curriculum for the youth potential development and the translation of the main lessons for the youth potential development project in all aspects.

The results of data analysis show that important factors affecting youth learning process include 1) preparation: the social lab for youth to comply their own knowledge received from the class, 2) active participation: real practicum and learning environment for youth to exchange their knowledge with trainers, and 3) post-simulation discussion: a reflection on the youth knowledge gained from classes and recheck how youth can understand and benefit from classes. The youth learning process are: 1) understanding, 2) applying, 3) analyzing, and 4) creating.

Keywords: Learning Processes, Entrepreneurs, Youth Potential Development

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันปัญหาการกระทำความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนมีทิศทางที่รุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากสถิติการถูกทำร้ายในเด็ก เยาวชน และสตรีที่เข้ารับบริการ ณ ศูนย์พึ่งได้ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2550-2556 ซึ่งถูกอ้างอิงโดยองค์กร UNICEF Thailand ในปี พ.ศ.2550 มีเด็กและสตรีที่ถูกกระทำความรุนแรงในปี พ.ศ.2550 จำนวน 9,598 คน ปี พ.ศ.2551 จำนวน 13,036 คน ปี พ.ศ.2552 จำนวน 12,359 คน ปี พ.ศ.2553 จำนวน 13,190 ปี พ.ศ.2554 จำนวน 11,491 คน ปี พ.ศ.2555 จำนวน 9,703 คน และในปี พ.ศ.2556 มีจำนวน 19,229 คน (มูลนิธิสุกนิมิตแห่งประเทศไทย, 2561) จากข้อมูลดังกล่าวสามารถสะท้อนให้เห็นได้ว่า ระยะเวลาเพียง 7 ปี มีจำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกกระทำความรุนแรงเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ความรุนแรงที่ผู้ใหญ่กระทำต่อเด็กและเยาวชนนั้น ไม่เพียงสร้างผลกระทบทางร่างกาย แต่ยังส่งผลกระทบต่อจิตใจของเด็กและเยาวชนอีกด้วย ส่งผลให้ภาครัฐต้องสูญเสียงบประมาณในการเยียวยาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ (สสส., 2556) ทั้งในด้านการรักษาอาการซึมเศร้า เก็บกด ไม่เชื่อใจในบุคคลอื่นที่เข้ามาสร้างสัมพันธ์ภาพต่อเด็กและเยาวชน เนื่องจากประสบการณ์ความรุนแรงในอดีต ทำให้เด็กและเยาวชนรู้สึกหวาดกลัวต่อบุคคลอื่นไม่สามารถปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่นได้ ทั้งยังพบปัญหาด้านพฤติกรรมอื่น ๆ ยกตัวอย่างเช่น พฤติกรรมที่ก้าวร้าว รวมไปถึงพฤติกรรมกระทำความรุนแรงต่อบุคคลอื่น เนื่องจากประสบการณ์ที่ตนเองเคยถูกกระทำจากความรุนแรงในอดีต นอกจากนี้ยังพบรูปแบบพฤติกรรมที่ผิดปกติอื่น ๆ เช่น การเก็บตัว ไม่กล้าเข้าสังคม และยังมีผลกระทบด้านอื่น ๆ เช่น ผลกระทบด้านการปรับอารมณ์และความรู้สึกต่อการจัดการสถานการณ์ปัญหา และสถานการณ์ที่ตนเองพบเจอในชีวิตประจำวัน การตระหนักในคุณค่าของตนเองลดลง เป็นต้น (มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก, 2560)

เด็กและเยาวชนที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงเหล่านี้ เมื่อได้รับการพิจารณาว่าจำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ หรือได้รับการคุ้มครองและดูแลจากทางสถานแรกรับ เพื่อกำหนดแนวทางในการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่เด็กและเยาวชนแต่ละราย พบว่าเด็กและเยาวชนที่เข้ารับการสงเคราะห์นั้น มีสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน และหลากหลาย ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท 1. เด็กและเยาวชนที่เพิ่งได้รับการสงเคราะห์ คือ เด็กและเยาวชนที่ประสบปัญหาครอบครัวแตกแยก ถูกทอดทิ้ง กำพร้า เร่ร่อน ขอดทาน พลัดหลง และครอบครัวที่ดูแลไม่เหมาะสม 2. เด็กและเยาวชนที่เพิ่งได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ คือ เด็กและเยาวชนที่ถูกกระทำทารุณกรรมหรือถูกกระทำ ความรุนแรงทั้งจากบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลอื่น เด็กและเยาวชนที่มีความเสี่ยงต่อการกระทำผิด เด็กและเยาวชนที่อยู่ในสภาพจำต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ (กองคุ้มครองสวัสดิภาพและส่งเสริมคุณภาพชีวิต, 2561) โดยมีกระบวนการในการเข้าสู่สถานแรกรับคือ เมื่อเด็กและเยาวชนถูกกระทำ ความรุนแรงทั้งทางร่างกายหรือจิตใจ จนกระทั่งมีการประเมินจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าต้อง ได้รับการปกป้องคุ้มครองตามสิทธิเด็กและเยาวชนที่เพิ่งได้รับ เนื่องจากสภาพครอบครัวหรือสิ่งแวดล้อมไม่เหมาะสม ที่จะให้เด็กและเยาวชนกลับไปอยู่กับครอบครัว และมีเหตุ จำเป็นที่จะต้องให้การคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กและเยาวชน พนักงานเจ้าหน้าที่จะใช้มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็ก และเยาวชน ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญสาขาสังคม สงเคราะห์และการแพทย์ จากการศึกษาของ Thorensen (2015) เสนอผลการศึกษาที่ได้สะท้อนปัญหาเด็กและ เยาวชนที่เข้ารับการสงเคราะห์ในสถานแรกรับที่น่าสนใจว่า เด็กและเยาวชน ที่เข้าสู่สถานแรกรับที่ได้รับประสบการณ์ ความรุนแรงจากครอบครัวและสังคม ประสบการณ์ดังกล่าว จะส่งผลต่อสภาวะทางจิตของเด็กและเยาวชนในระยะยาว เช่น การมีพฤติกรรมถดถอย การมีปัญหาทางสุขภาพจิต สภาวะความเครียดเรื้อรัง ทำให้ไม่สามารถปรับตัวเข้าสู่สังคมได้

จึงสะท้อนให้เห็นว่าการถูกกระทำด้วยความรุนแรงนั้น มีสภาพปัญหาที่ร้ายแรงและซับซ้อนต่อตัวเด็กและเยาวชน ครอบครัว ชุมชน และสังคม เมื่อเด็กและเยาวชนได้รับการ กระทำที่รุนแรงจะส่งผลกระทบต่อตัวเด็กและเยาวชน ทั้งในระยะสั้นและในระยะยาวแก่เด็กและเยาวชนในด้าน ของสภาพจิตใจ (มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก, 2561) โดย Roberg (1965) เสนอทัศนะถึงปัญหาด้านสุขภาพจิตของเด็ก และเยาวชนเหล่านี้ว่า เด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานแรกรับ ที่มีประสบการณ์ถูกกระทำจะมีระดับพัฒนาการในการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ และหากเด็กและเยาวชนไม่ได้รับการ ดูแลที่เหมาะสม หรือสถานแรกรับไม่ให้ความสำคัญในการ เสริมสร้างความรู้สึกรู้เห็นคุณค่าในตัวเองก่อนช่วงวัย 18 ปี เมื่อเด็กและเยาวชนก้าวเข้าสู่วัยรุ่นการยกระดับความรู้สึก เห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) จะไม่สามารถทำได้ อีกต่อไปหรือทำได้ยาก เพราะเด็กและเยาวชนจะเริ่มมีการ เปรียบเทียบตนเองกับบุคคลอื่น เมื่อตนเองก้าวเข้าสู่สภาพ แวดล้อมภายนอกสถานแรกรับ ซึ่งจะส่งผลต่อไปในการ ใช้ชีวิตหรือการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต

จากสภาพปัญหาและปัจจัยต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมา ในข้างต้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาและ ส่งเสริมศักยภาพเด็กและเยาวชนในสถานแรกรับเด็ก และเยาวชน ในสังกัดกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อเป็นกลไก ในการขับเคลื่อนและพัฒนาเด็กและเยาวชนในสถานแรกรับ ให้สามารถยกระดับการเห็นคุณค่าในตนเอง รวมไปถึง การพัฒนาแนวทางในการจัดการสภาวะปัญหาที่เด็กและ เยาวชนเผชิญอยู่ด้วยการอบรมฝึกอาชีพและพัฒนาศักยภาพ เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจในการประกอบอาชีพก่อนเข้าสู่โลก แห่งความเป็นจริงนอกสถานแรกรับ เนื่องจากเมื่อเด็กและ เยาวชนกลับคืนสู่สังคมนั้น การประกอบอาชีพเป็นสิ่งที่ สำคัญในการสร้างความมั่นคงในชีวิตแก่เด็กและเยาวชน ทั้งยังทำให้เด็กและเยาวชนเห็นคุณค่าในตนเองและเกิด ความมั่นใจมากขึ้น (Ketterman, 2019)

ในปัจจุบันประเทศไทยมีสถานแรกรับเด็กและเยาวชน อายุ 6-18 ปี ของรัฐสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2 แห่งทั่วประเทศ ซึ่งสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพรมีเด็กและเยาวชนหญิงที่อยู่ภายใต้การดูแล 130 คน โดยประมาณ (ข้อมูลปีพ.ศ.2562) มีการดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชนหญิงอายุระหว่าง 14-18 ปี ที่ประสบปัญหาต่าง ๆ ทางสังคมทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด การให้บริการแก่เด็กและเยาวชนในสถานแรกรับ มีการดำเนินงานที่สำคัญประกอบไปด้วย 1) การคุ้มครองฟื้นฟู โดยการคุ้มครองเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับความปลอดภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ และเป็นการฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของเด็กและเยาวชน โดยนำกระบวนการทางด้านการแพทย์ ทั้งทางกายและจิตเวช และกระบวนการทางด้านจิตวิทยาและสังคมสงเคราะห์ 2) เลี้ยงดูอบอุ่น เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการดูแลได้รับความรัก ความอบอุ่นและพัฒนาทางร่างกายและจิตใจที่ดี เจริญเติบโตสมวัยและมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง 3) เพิ่มพูนพัฒนา เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาที่ดี และเหมาะสมทั้งทางด้านการศึกษามัธยม และวิชาชีพ ทั้งในและนอกสถานแรกรับ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาทางด้านจริยธรรมและคุณธรรม ตลอดจนวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เหมาะสม และ 4. พาขึ้นสังคม เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้กลับคืนสู่ครอบครัว สังคม หรือส่งต่อไปหน่วยงานอื่นที่เหมาะสมต่อไป (สถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร, 2561)

ด้วยความร่วมมือจาก มูลนิธิพลังที่ยั่งยืน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ภาคประชาชน และบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) โดยบูรณาการองค์ความรู้ทางวิชาการและภาคปฏิบัติ การให้การสนับสนุนทางด้านพื้นที่ องค์ความรู้ทางด้านธุรกิจ และพื้นที่การลงปฏิบัติงาน รวมทั้งการวางแผนและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน

ของสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร จังหวัดปทุมธานีขึ้น เพื่อเสริมสร้างศักยภาพ พัฒนา และเตรียมความพร้อมให้เด็กและเยาวชนกลุ่มดังกล่าว สามารถที่จะออกไปเผชิญกับสังคมภายนอกได้อย่างมีความสุข มีภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต ทำให้เด็กและเยาวชนสามารถสร้างรายได้ และคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต อันเป็นการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป (อัจฉรา ชลายนนาวิน, 2562) โดยเนื้อหาหลักสูตรได้รับอิทธิพลจากแนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการที่สำคัญคือ แนวคิดบุคลิกการเป็นผู้ประกอบการซึ่งนับเป็นบันไดพื้นฐานเพื่อเป็นหลักสูตรการอบรมให้แก่เด็กและเยาวชนสามารถนำไปใช้ได้ในอนาคตอย่างยั่งยืนโดยประกอบไปด้วยแนวคิดการพึ่งตนเอง ทฤษฎีเครือข่ายทางสังคม การเสริมสร้างศักยภาพ และแนวคิดการพัฒนาศักยภาพเพื่อพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องตั้งแต่ผู้ประกอบการจนถึงเครือข่ายทางสังคมที่เกี่ยวข้อง (จตุพร เสถียรกุล, 2554)

Sharma & Chrisman (1999) ได้ให้ความหมายของผู้ประกอบการ คือ บุคคลที่สามารถนำเสนอสิ่งใหม่ ๆ โดยการผสมผสานสินค้า กระบวนการตลาดรูปแบบองค์การหรือแหล่งผู้ผลิตสินค้า นอกจากนี้ผู้ประกอบการ หมายถึงผู้สร้างกระบวนการของการกำหนดโอกาสทางการตลาดและความสามารถในการใช้ทรัพยากรให้สอดคล้องกับโอกาสและสร้างข้อผูกพันทั้งทางด้านการปฏิบัติและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อผลกำไรในระยะยาว (Sexton & Bowman-Upton, 1991) ในเชิงเศรษฐศาสตร์และทางการตลาด โดยการผลิตสินค้าชนิดใหม่ขึ้นมาเสนอขายในตลาด มีการนำขบวนการผลิตใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพที่ดีกว่าเดิมเข้ามาปรับใช้เพื่อปรับปรุงองค์การผู้ประกอบการเป็นผู้แสวงหาเงินทุน รวบรวมปัจจัยในการผลิต และการจัดการบริหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ (นิมิตร นนทพันธุ์วาทย์ อ้างถึงใน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2529) รวมถึงเป็นผู้ขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจ

และตลาดในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ โดยอาศัยความคิดที่โดดเด่นเหนือคู่แข่งในการก่อให้เกิดสินค้าและบริการใหม่ ๆ ขึ้นมา เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้บริโภค (ธีรยุทธ วัฒนาศุภโชค, 2542)

โดยเนื้อหาแนวคิดของ จตุพร เสถียรกุล (2554) ได้สะท้อนหลักคิดสำคัญของการพัฒนาศักยภาพสู่การเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นหัวข้อที่จะทำให้เด็กในสถานแรกรับได้เรียนรู้การเป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่ ผ่านการบรรยาย การจัดกิจกรรม การจำลองเหตุการณ์สมมติ และการปฏิบัติงานจริง เพื่อให้เด็กได้มีประสบการณ์ ต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ อันจะสามารถนำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ในการทำธุรกิจมาปรับใช้ในการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต หลังจากออกจากศูนย์ ซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน อันประกอบไปด้วยการพัฒนาบุคลิกภาพ การมีภาวะผู้นำ ทักษะการบริหารจัดการ การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เทคนิคด้านการตลาด ทักษะการให้บริการ การทำงานเป็นทีม เป็นต้น

หลักสูตรพัฒนาศักยภาพสถานแรกรับเด็กและเยาวชน บ้านธัญญพร ได้พัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการจากการประยุกต์องค์ความรู้ผู้ประกอบการ และทำการพัฒนาองค์ความรู้เหล่านี้จัดทำเป็นหลักสูตร เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถพึ่งตัวเองได้อย่างยั่งยืน ริเริ่มกับกลุ่มเด็กและเยาวชนในสถานแรกรับเด็กและเยาวชนบ้านธัญญพร จำนวน 23 คน โดยวัตถุประสงค์ของหลักสูตรคือ การพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนหญิงที่ถูกทารุณ เพื่อเพิ่มโอกาสในการจ้างงานให้แก่กลุ่มเด็กและเยาวชนหญิงที่ถูกทารุณกรรม ทั้งนี้หลักสูตรการเสริมทักษะการเป็นผู้ประกอบการ หากสามารถนำหลักสูตรต้นแบบดังกล่าวไปใช้ยังสถานแรกรับอื่น ๆ ได้จะสามารถสร้างอาชีพให้เด็กและเยาวชนเมื่อออกจากบ้าน ซึ่งจะลดค่าใช้จ่ายของภาครัฐอย่างน้อยประมาณ 1,200,000 บาทต่อปี แต่ถ้าเด็กทุกคนสามารถกลับเข้าสู่ระบบแรงงานได้ จะลดค่าใช้จ่ายภาครัฐโดยประมาณ 64 ล้านบาทต่อปี (อัจฉรา ชลาชนานาวิน, 2562)

ทั้งนี้ เนื้อหาของหลักสูตรมุ่งส่งเสริมทักษะผู้ประกอบการประกอบไปด้วย 1) การส่งเสริมพัฒนาการของเด็กและเยาวชนในโครงการการละลายพฤติกรรมและกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กิจกรรมถูกออกแบบโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกระบวนการเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เปิดใจในการเรียนรู้ และทำลายกำแพงกันอุปสรรคแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเปิดเผยตัวตนให้สมาชิกแต่ละคนได้ทำความรู้จักกันมากขึ้น 2) การพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตหลังจากออกจากศูนย์ โดยมีกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หลักการและแนวทางในการพึ่งตนเอง และการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ให้ไปถึงยังจุดหมายที่ได้วางไว้ 3) การสร้างศักยภาพเพื่อการพัฒนาศักยภาพเป็นผู้ประกอบการ มีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างภาวะผู้นำ พัฒนาบุคลิกภาพผู้ประกอบการและการปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม และการทำงานได้อย่างเหมาะสม 4) การพัฒนาศักยภาพ ทักษะการบริหารจัดการ การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาศักยภาพเพื่อการพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการ โดยมีกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนให้รู้จักคิดอย่างเป็นระบบ มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ 5) การพัฒนาศักยภาพเพื่อการพัฒนาศักยภาพเป็นผู้ประกอบการ: ภาวะผู้นำ การประสานงานและการแก้ปัญหา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมทักษะภาวะผู้นำและการประสานงานเพื่อการแก้ไขปัญหา 6) การพัฒนาศักยภาพเพื่อการพัฒนาศักยภาพเป็นผู้ประกอบการ และการบริการที่ดี โดยมีการจัดกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กและเยาวชนเข้าใจแนวทางในการทำตลาด และการนำเสนอสินค้าและบริการไปยังผู้บริโภค หรือผู้ใช้บริการ 7) การพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ หลักสูตรบาริสต้า โดยมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะและองค์ความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพบาริสต้า การอบรมพร้อมเสริมสร้างประสบการณ์จริงแก่เด็กและเยาวชน

ในกระบวนการทำกาแฟ 8) การเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับกาแฟที่ศูนย์ธุรกิจคาเฟ่เมซอน หรือ Amazon Inspiring Campus: AICA มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจการดำเนินการธุรกิจกาแฟจากสถานที่จริง และสถานการณ์การทำงานจริงเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจการประกอบธุรกิจการทำกาแฟชัดเจนมากยิ่งขึ้น

หลักสูตรพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนหญิงบ้านธัญญพร เป็นแนวคิดต้นฉบับที่ออกแบบหลักสูตรแรก ที่ทำการพัฒนาเด็กและเยาวชนเพื่อกลับสู่สังคมและพึ่งพาตนเองอย่างครบวงจร ถือเป็นต้นแบบหลักสูตรสำหรับกลุ่มเปราะบางสตรีที่มีคุณภาพแรกในประเทศไทย ตั้งแต่กระบวนการอบรม จนถึงสร้างอาชีพรองรับแบบองค์รวมผ่าน Social Lab ให้ทำงานจริง โดยได้รับความร่วมมือจากกลุ่มการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) ทำให้กลุ่มเด็กและเยาวชนที่ถูกทารุณกรรมได้พัฒนาศักยภาพจากความต้องการ อีกทั้งมีการประเมินผลเป็นรายบุคคล เพื่อป้องกันไม่ให้กลุ่มเปราะบางกลับเข้าสู่วงจรของความทารุณและความยากจนอย่างยั่งยืน กลับคืนสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ มีการทำ MOU ระหว่างภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง อาทิ ปตท. มูลนิธิพลังที่ยั่งยืน และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะถอดกระบวนการเรียนรู้ของอาสาสมัครเข้าร่วมอบรมในหลักสูตรพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนหญิงบ้านธัญญพร เพื่อการถ่ายทอดหลักสูตร ในการนำไปประยุกต์ใช้ยังสถานแรกรับอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อการศึกษากระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร จังหวัดปทุมธานี ที่ได้รับการอบรมหลักสูตรพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนหญิงในสถานแรกรับบ้านธัญญพร

กลุ่มเป้าหมาย

เด็กหญิงในสถานแรกรับบ้านธัญญพร อายุตั้งแต่ 14-18 ปี จำนวน 23 คน ซึ่งเป็นเด็กทั้งหมดที่อยู่ในสถานแรกรับที่อยู่ภายใต้เกณฑ์ในการคัดเข้า ดังต่อไปนี้ 1) เป็นผู้ที่เรียนกศน. ในบ้านธัญญพร 2) อาสาสมัครไม่ได้เป็นผู้มีกิจกรรมอื่นที่ต้องเข้าร่วมตลอดหลักสูตร อาทิ การเรียนภาคปกติ ในโรงเรียนประชารักษ์ หรือการฝึกงานในสถาบันอื่น ๆ 3) อาสาสมัครต้องมีความสนใจที่จะเข้าร่วมการฝึกอบรม 4) อาสาสมัครต้องได้รับกระบวนการให้คำแนะนำในการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย วัตถุประสงค์การฝึกอบรมหลักสูตร ความเสี่ยง ผลประโยชน์ที่พึงได้รับ 5) อาสาสมัครและผู้ปกครองให้ความยินยอมในการเข้าร่วมการฝึกอบรม และการถอดกระบวนการเรียนรู้

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชุดที่สอง สาขาสังคมศาสตร์ หนังสือรับรองเลขที่ 061/2561 อนุมัติ ณ วันที่ 8 กันยายน พ.ศ.2561 โดยดำเนินการขอความยินยอมเข้าร่วมการวิจัยจากกลุ่มเป้าหมาย โดยมอบเอกสารชี้แจง ซึ่งผู้วิจัยยืนยันกับกลุ่มเป้าหมายว่า จะทำการปกปิดข้อมูลเป็นความลับและนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น และหนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัยได้รับการบอกกล่าวอย่างเต็มที่ เมื่อกลุ่มเป้าหมายลงนามยินยอมเข้าร่วมการวิจัย จึงดำเนินการวิจัยต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

ขั้นตอนการนำหลักสูตรที่ได้รับการพัฒนามาฝึกอบรมและทำการถอดกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง จะมีการนำหลักสูตรที่ได้รับการพัฒนา มาทำการฝึกอบรม

ให้แก่อาสาสมัครในสถานแรกรับบ้านธัญพร อายุตั้งแต่ 14-18 ปี จำนวน 23 คน โดยก่อนการเริ่มกิจกรรมจะมีการเตรียมความพร้อมอาสาสมัครทุกครั้งด้วยการทักทาย การนั่งสมาธิ และอธิบายถึงกิจกรรมที่จะมีการดำเนินการ ก่อนการเริ่มฝึกอบรม และตอบข้อซักถามจนกระทั่งอาสาสมัครทุกคนเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้และมีการทำแบบฝึกหัด Pre-test ก่อนการฝึกอบรมในแต่ละครั้ง จากนั้นจึงทำการบอกเล่าถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการทำกิจกรรม จากนั้นจะทำการเริ่มการฝึกอบรม 6 ชั่วโมงต่อวัน 3 ชั่วโมง พัก 1 ครั้ง ระยะเวลาพักกลางวันยาวนาน 1 ชั่วโมง จำนวนหนึ่งครั้งต่อสัปดาห์ รวมการดำเนินกิจกรรมทั้งสิ้น 16 ครั้ง โดยจะมีเวลาเบรก 15 นาที ในเวลา 10.00 น. และ 15.00 น. กิจกรรมถอดกระบวนการเรียนรู้จะเริ่มเมื่อเวลา 15.15 น. โดยวิทยากรจะให้อาสาสมัครทำกิจกรรมต่อเนื่องในการถอดกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ความสำเร็จ เป็นการวิเคราะห์ผลงานที่เกิดขึ้นจริงเปรียบเทียบกับความแตกต่างก่อนเรียนว่าดีขึ้นหรือไม่ 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3) การสังเคราะห์บทเรียนและข้อเสนอแนะ

เครื่องมือในการดำเนินการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสังเกตการณ์ซึ่งคิดค้นโดยผู้วิจัยสำหรับใช้ในการทำกิจกรรมถอดกระบวนการเรียนรู้ มี 1 ชุด ใช้สังเกตการณ์พฤติกรรมอาสาสมัคร เมื่อทำกิจกรรมถอดกระบวนการเรียนรู้บทเรียนของเด็กและเยาวชนบ้านธัญพร โดยโครงสร้างของแบบสังเกตการณ์มีหน่วยวิเคราะห์คือ 1) การวิเคราะห์ความสำเร็จ เป็นการวิเคราะห์ผลงานที่เกิดขึ้นจริงเปรียบเทียบกับความแตกต่างก่อนเรียนว่าดีขึ้นหรือไม่ 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3) การสังเคราะห์บทเรียนและข้อเสนอแนะ ซึ่งข้อมูลที่ได้จะอยู่ในลักษณะตัวอักษรจากการจดบันทึก ซึ่งข้อมูลดังกล่าวต้องได้รับความยินยอมในการเก็บข้อมูลจากอาสาสมัครภายหลังจากที่ผู้ศึกษา

ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและภาคสนามเรียบร้อยแล้ว ผู้ศึกษาก็จะนำข้อมูลเชิงคุณภาพมาตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผ่านขั้นตอนซึ่งมีเนื้อหาและรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ขั้นตอนในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม โดยผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการจดบันทึกอย่างละเอียดไปให้อาสาสมัครช่วยยืนยันความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้ง

2) ขั้นตอนในการตรวจสอบความไว้วางใจของข้อมูล โดยผู้ศึกษาจะนำเครื่องมือในการศึกษาวิจัย รวมไปถึงข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารและภาคสนามไปตรวจสอบกับกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ช่วยยืนยันว่ามีความถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ผู้ศึกษาต้องการศึกษาวิจัย

3) ขั้นตอนในการยืนยันผลการศึกษาวิจัย โดยผู้ศึกษาจะทำการจัดเก็บรวบรวมเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ไว้เป็นอย่างดี เพื่อที่จะได้เป็นการเตรียมพร้อมสำหรับการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลในอนาคต

ผลการวิจัย

อาสาสมัครที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 23 คน ได้ผ่านกระบวนการสอบเพื่อวัดผลเปรียบเทียบการเรียนรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการโดยผลคะแนนการเรียนรู้ของอาสาสมัครก่อนการเข้าร่วมโครงการมีคะแนนต่ำสุดอยู่ที่ 9 คะแนน คะแนนสูงสุดอยู่ที่ 28 คะแนน ในส่วนการประเมินผลจะแบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ไม่ผ่าน ผ่าน ดี และดีเยี่ยม หลังจากการทดสอบพบว่าคะแนนของเหล่าอาสาสมัครเกาะกลุ่มกันอยู่ในระดับผ่านจำนวน 12 คน รองลงมาคือ ระดับดี มีจำนวน 9 คน ในระดับดีเยี่ยมและไม่ผ่านมีจำนวนเท่ากัน คือ ระดับละ 1 คน ผลคะแนนและการประเมินจึงแสดงให้เห็นได้ว่าอาสาสมัครแต่ละคนมีพื้นฐานความรู้แตกต่างกันไป การทดสอบการเรียนรู้หลัง

การเข้าร่วมโครงการพบว่า การเรียนรู้ของอาสาสมัคร มีพัฒนาการที่ดีขึ้น โดยคะแนนต่ำสุดอยู่ที่ 18 คะแนน คะแนนสูงสุดอยู่ที่ 30 คะแนน ภาพรวมของการประเมินผล ด้านพฤติกรรมมีการเปลี่ยนแปลงโดยส่วนใหญ่ผลคะแนน กระจุกตัวอยู่ในระดับดีจำนวน 14 คน รองลงมาคือ ระดับ ดีเยี่ยม มีจำนวน 9 คน แสดงให้เห็นว่า หลังการเข้าร่วม โครงการอาสาสมัครแต่ละคนได้รับการขัดเกลาทางสังคม ผ่านกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดการปรับตัวเชิงพฤติกรรม ที่ดีขึ้น การแสดงออกที่เปลี่ยนไป คือ อาสาสมัครเริ่มเข้าสังคม และมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนและวิทยากรมากขึ้น มีการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ในครั้งนี้ไม่ปรากฏผู้ที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าภาพรวมของโครงการสามารถสนับสนุน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของอาสาสมัครในสถานแรกรับ เด็กหญิงบ้านธัญญพร จังหวัดปทุมธานี ให้ประสบความสำเร็จ สามารถปรับปรุงพฤติกรรมของอาสาสมัครให้ เป็นผู้ประกอบการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กิจกรรมสัปดาห์ที่ 1 มุ่งเน้นการใช้กิจกรรมละลายพฤติกรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพเริ่มแรก ระหว่างวิทยากรและอาสาสมัครโครงการ รวมถึงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครด้วยกันเอง เน้นเปิดโอกาส ให้อาสาสมัครทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเท่าเทียมกัน สนับสนุนการยอมรับ เปิดใจ และร่วมเรียนรู้ความรู้ ทักษะ ใหม่ ๆ ให้อาสาสมัครมองเห็นศักยภาพของตนเอง อาทิ กิจกรรมเปิดการพูดคำเชิงบวก “ฉันรักตัวเอง” “ฉันรักอาจารย์” “ฉันรักเพื่อน” การเขียนบุคคลต้นแบบในการดำเนินชีวิต การเขียนเป้าหมายในชีวิตของตนเองลงกระดาษ เป็นต้น

ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ ของอาสาสมัครในสัปดาห์นี้คือ กระบวนการสอนของวิทยากร ที่โน้มน้าอาสาสมัครให้เห็นถึงความแตกต่างหลากหลาย ของพื้นฐานครอบครัว ปัญหา และสาเหตุของพฤติกรรม แต่ละคน นำไปสู่การแสดงออกเชิงความคิดและพฤติกรรม ที่หลากหลาย นำไปสู่การยอมรับความแตกต่างระหว่างเพื่อน ร่วมทีม ก่อให้เกิดความเข้าใจ และเปิดใจเรียนรู้กันและกัน

กิจกรรมสัปดาห์ที่ 2 การพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง ได้อย่างยั่งยืน การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตหลังจาก ศูนย์การให้ความรู้ และใช้กระบวนการกลุ่มที่เน้นเสริมสร้าง องค์กรความรู้ ทักษะในการดำรงชีวิตภายหลังการกลับเข้าสู่สังคม เพื่อให้อาสาสมัครมีความรู้ ความเข้าใจ และมีภูมิคุ้มกันในการเผชิญหน้ากับปัญหาในชีวิต และสถานการณ์ในอนาคต โดยกิจกรรมชี้ให้อาสาสมัครมองเห็นภาพเปรียบเทียบ ครอบครัวยุคใหม่เหมาะสมกับปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต เพื่อให้ พวกเขาได้จดจำ และเรียนรู้ว่าการดำเนินชีวิตของพวกเขา ควรมียุคประกอบอย่างไร ถึงจะสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี ได้ตามแบบอย่างที่ดีวิทยากรได้นำเสนอ

ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ ของอาสาสมัครในสัปดาห์นี้มีด้วยกัน 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) การใช้คำถามปลายเปิด เปิดโอกาสให้อาสาสมัครได้ แสดงความคิดเห็น เปิดเผยความรู้สึก ไม่ตัดสินค่านิยม ความเชื่อของผู้ตอบคำถาม ทำให้อาสาสมัครรับรู้ถึงการ เปิดกว้างไม่ตีตรา 2) การใช้กิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของอาสาสมัคร ทำให้อาสาสมัครมีความสนใจและ อยากมีส่วนร่วมในกิจกรรม และตอบปัญหาที่ค้างคาใจ ของอาสาสมัครได้เสมือนเป็นการปลดปล่อยคำถามและความรู้สึกบางอย่างที่สนับสนุนให้อาสาสมัครมีความเข้าใจ ทำให้เกิดแรงกระตุ้นในการให้ความร่วมมือทำกิจกรรม ในโครงการ 3) การเปิดโอกาสการให้ผลตอบกลับอาสาสมัคร โดยทันที เพื่อให้อาสาสมัครสะท้อนผลที่ได้จากการเรียนรู้ เพื่อให้วิทยากรได้กลับมาสำรวจและพัฒนาในการออกแบบ กิจกรรมต่อไป

กิจกรรมสัปดาห์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพเพื่อการพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการ การสร้างภาวะผู้นำและการปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสม อาสาสมัครได้เรียนรู้การมีบทบาทต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมแสดง บทบาทสมมติที่แต่ละกลุ่มจะได้เรียนรู้บทบาทที่หลากหลาย และช่วยเหลือกันตามความสามารถเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

ของกิจกรรมนั้น ๆ นอกจากนี้อาสาสมัครได้สำรวจศักยภาพของตนเอง การเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดีอันเป็นพื้นฐานในการพัฒนาโอกาสทางสังคมแก่อาสาสมัครต่อไป ในสัปดาห์นี้วิทยากรได้ให้อาสาสมัครจับคู่และเสริมพลังอำนาจกันในเชิงกายภาพ เช่น การกอด การกล่าวชมกันและกัน เป็นต้น

ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ของอาสาสมัครในสัปดาห์นี้คือ 1) การให้ความยืดหยุ่นและเงื่อนไขเชิงสร้างสรรค์ในการเสนอโครงการ อาสาสมัครได้ออกแบบผลงาน ผลิตภัณฑ์อย่างสร้างสรรค์ไม่มีการตีกรอบว่าผิดหรือถูก เปิดกว้าง และส่งเสริมการแสดงออกของอาสาสมัคร 2) การให้เทคนิคการจำลองสถานการณ์ การใช้เทคนิคนี้เพื่อให้อาสาสมัครได้เรียนรู้บริบทที่หลากหลายและสอดคล้องกับสถานการณ์จริงเพื่อนำไปปรับใช้ได้ในอนาคต

กิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 การพัฒนาศักยภาพ ทักษะการบริหารจัดการ การเป็นผู้ประกอบการเปลี่ยนแปลงการพัฒนา ศักยภาพเพื่อการพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการ ทักษะการบริหารจัดการ การเป็นผู้ประกอบการเปลี่ยนแปลงในสัปดาห์นี้ อาสาสมัครได้เรียนรู้การทำงานเป็นทีมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ กิจกรรมพหุติกรรมไม่ตีและอยากแก้ไข และกิจกรรมการจัดการและยอมรับกับการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้วิทยากรได้ยกตัวอย่าง นาเดีย โคมานิชิ นักยิมนาสติกที่มีความพยายามและความสามารถ เพื่อให้อาสาสมัครเชื่อมั่นในตนเอง และพร้อมก้าวต่อไปสู่ความสำเร็จที่รอผู้มีความพยายามในอนาคต

ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ของอาสาสมัครในสัปดาห์นี้คือ 1) การใช้เทคนิค Story Telling เพื่อสร้างอารมณ์ร่วมของอาสาสมัครในกิจกรรม นอกจากนี้ช่วยให้อาสาสมัครมองเห็นภาพของสิ่งที่วิทยากรต้องการนำเสนอ 2) การใช้เทคนิคเกม (Game) การนำความสนุกสนานและบรรยากาศของการแข่งขันระหว่างกลุ่มที่ช่วยกระตุ้น

การเรียนรู้ การส่งเสริมความเข้าใจจากการรับสารของอาสาสมัคร ทำให้ได้รับความรู้หรือทักษะอย่างไม่น่าเบื่อ

กิจกรรมสัปดาห์ที่ 5 การพัฒนาศักยภาพเพื่อการพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการ: ภาวะผู้นำ การประสานงาน และการแก้ปัญหา เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครในการประกอบอาชีพของตนเอง กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ผ่านกิจกรรมกลุ่มในการออกแบบผลิตภัณฑ์ กิจกรรมเขียนผู้นำที่ต้องการเพื่อให้อาสาสมัครได้สำรวจทักษะของตนเองที่สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้นำที่ดี เปรียบเสมือนการสะท้อนความต้องการตนเอง และการชี้แนะให้เห็นถึงประโยชน์การประสานงาน ซึ่งถือเป็นทักษะสำคัญในการปฏิบัติงาน ในการแก้ไขปัญหาไม่ได้มีเพียงหนทางเดียวบางครั้งอาจแก้ไขไม่ได้ตามเป้าหมาย จึงต้องมีแผนแก้ไขสำรอง การมองปัญหาในหลายมุมมองช่วยให้มองเห็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาที่หลากหลาย ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงต่อภาวะวิกฤติในปัญหานั้น ๆ เป็นแนวคิดที่วิทยากรได้สอนแก่บรรดาอาสาสมัคร

ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ของอาสาสมัครในสัปดาห์นี้คือ การใช้เทคนิคการสร้างคำถาม สอดคล้องกับประสบการณ์ของอาสาสมัครเพื่อเป็นการต่อยอดและวางฐานในการเข้าใจต่อคำถามของอาสาสมัคร และการรู้จักแยกแยะและวิเคราะห์องค์ความรู้เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์จริง

กิจกรรมสัปดาห์ที่ 6 การพัฒนาศักยภาพเพื่อการพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการ การเป็นผู้ประกอบการ และการบริการที่ดี การสร้างพื้นฐานความรู้ด้านงานบริการ เพื่อให้อาสาสมัครเข้าใจรูปแบบ หลักการ แนวคิดการประกอบอาชีพการบริการ โดยวิทยากรบรรยายให้ความรู้และยกตัวอย่างประกอบ จากนั้นเป็นกระบวนการกลุ่มในการวางแผนบริหารผลิตภัณฑ์ของแต่ละกลุ่มในการจัดหาตลาด กลุ่มเป้าหมาย จุดเด่นของสินค้า และการใช้บทบาทสมมติให้อาสาสมัครได้สนทนาแลกเปลี่ยนบทบาทการเป็นผู้ให้บริการและผู้รับบริการ

ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ของอาสาสมัครในสัปดาห์นี้คือ การยกตัวอย่างเพื่อให้อาสาสมัครเข้าใจบทเรียนหรือการบรรยายมากขึ้น อันมาจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของวิทยากร

กิจกรรมสัปดาห์ที่ 7 กิจกรรมทักษะการประกอบอาชีพ หลักสูตรบาร์ISTA 1 การอบรมพร้อมเสริมสร้างประสบการณ์จริงแก่อาสาสมัครในกระบวนการทำกาแฟที่อาสาสมัครสามารถจดจำและนำไปประกอบอาชีพบาร์ISTAได้ในอนาคต โดยการพัฒนาศักยภาพจะเริ่มตั้งแต่การให้ความรู้เรื่องกาแฟ การทำความรู้จักกับเครื่องมือในการทำกาแฟ และเทคนิคการปรุงเครื่องดื่ม อาสาสมัครได้ประสบการณ์ใหม่และเรียนรู้อย่างสนุกสนาน นอกจากนี้อาสาสมัครยังได้ความรู้เรื่องส่วนผสมของตลาด ซึ่งได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาด เพื่อช่วยเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของตลาดในกระแสปัจจุบัน

ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ของอาสาสมัครในสัปดาห์นี้คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์เสมือนจริง ทำให้อาสาสมัครมีความสนใจและสามารถจดจำเนื้อหาได้ดีกว่าการฟังวิทยากรในห้องเรียน และอาสาสมัครได้รับการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบสร้างสรรค์หรือ Creating จากการคิดค้นเครื่องดื่มชนิดใหม่ ๆ ด้วยตนเอง

โดยในสัปดาห์นี้มีการทำกิจกรรมทักษะการประกอบอาชีพ หลักสูตรบาร์ISTA 1 และ 2 จึงมีการวัดผลคะแนน 2 ครั้งโดยอาสาสมัครมีผลต่างของคะแนนก่อนและหลังทำกิจกรรมที่เพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบสร้างสรรค์ของอาสาสมัครจากการที่วิทยากรมีการใช้เทคนิค Simulation ที่ช่วยเสริมการเรียนรู้แบบการสร้างสรรค์ (Creating) ของอาสาสมัครได้อย่างดี อย่างไรก็ตามก็การเรียนรู้แบบเสมือนจริงที่มีประสิทธิภาพอาสาสมัครต้องได้รับความรู้เนื้อหาทางทฤษฎีในเบื้องต้น

ก่อนที่จะปฏิบัติจริงเพื่อให้อาสาสมัครได้ทดลองนำความรู้ที่ตนเองได้เรียนรู้จากห้องเรียนมาทดลองใช้ (Application) ก่อน จึงจะทำให้กระบวนการเรียนรู้แบบเสมือนจริงมีประสิทธิภาพสูงสุด

กิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 กิจกรรมทัศนศึกษาเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับกาแฟที่ ศูนย์ธุรกิจกาแฟเมซอน หรือ AICA เพื่อให้อาสาสมัครได้เรียนรู้สถานประกอบการด้านการจัดจำหน่ายกาแฟอย่างจริงจัง เสริมการพัฒนาศักยภาพเพื่อการพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการ และการบริการที่ดี โดยอาสาสมัครได้ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ และได้มีโอกาสชิมรสชาติของกาแฟแต่ละสายพันธุ์ที่มีความแตกต่างกันอันเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และใช้ต่อยอดทักษะในการประกอบอาชีพของตนเองได้

ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ของอาสาสมัครในสัปดาห์นี้คือ การเตรียมความพร้อมในเรื่องสถานที่ลงปฏิบัติและศึกษาดูงานที่สอดคล้องกับความต้องการและความรู้พื้นฐานในเรื่องกาแฟและเครื่องมือที่อาสาสมัครได้เข้าอบรมในสัปดาห์ที่แล้วเป็นการต่อยอดจากองค์ความรู้เดิมให้เห็นภาพ และมีความเข้าใจการทำงานจริงที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญของอาสาสมัครที่ได้รับจากหลักสูตรตามลำดับ ดังนี้

1. การทำความเข้าใจ (Understanding)

การใช้เทคนิค Story Telling เพื่อสร้างอารมณ์ร่วมของอาสาสมัครในกิจกรรมของวิทยากร กระตุ้นศักยภาพในการเรียนรู้ของอาสาสมัครให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหา ซึ่งวิทยากรจะนำมาใช้ในระหว่างการเรียนรู้ของอาสาสมัครในสามสัปดาห์แรกเพื่อกระตุ้นให้อาสาสมัครเกิดความจำและสร้างความเข้าใจในสิ่งที่อาสาสมัครได้ทำการเรียนรู้

2. การนำไปใช้ (Applying)

เมื่ออาสาสมัครได้มีความเข้าใจในสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ดีแล้ว วิทยากรจะเริ่มใช้เทคนิค เกม และการจำลองสถานการณ์ (Simulation) เพื่อกระตุ้นให้อาสาสมัครได้นำ

เอาบทเรียนไปจำลองใช้ในสถานการณ์สมมติ ซึ่งจะทำให้ อาสาสมัครสามารถนำเอาองค์ความรู้ที่ตนเองเข้าใจไป ประยุกต์ใช้ได้ ในสถานการณ์สมมติที่วิทยากรสร้างขึ้น นอกจากนั้น การใช้เทคนิคเกม (Game) ยังทำให้เกิดการสร้าง ความสนุกสนานและบรรยากาศของการแข่งขันระหว่าง กลุ่มที่ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้และการรับสารอย่างต่อเนื่อง ของอาสาสมัคร

3. การวิเคราะห์ (Analyzing)

ในกระบวนการเรียนรู้ขั้นต่อไป พบว่าอาสาสมัคร ได้เริ่มมีการวิเคราะห์และแยกแยะถึงองค์ความรู้ที่เป็น ประโยชน์และเหมาะสมกับตัวเอง และสามารถนำไปใช้ ในการปฏิบัติจริง รวมไปถึงการเรียนรู้ที่จะใช้องค์ความรู้ ที่ตนเองได้รับร่วมกับเพื่อนในการทำงานร่วมกันเป็นทีม ภายหลังจากการเรียนรู้ในรูปแบบการนำไปใช้ (Applying) โดยวิทยากรจะมีการใช้เทคนิค การเรียนรู้จากปัญหาและ วางแผนการบริหารเพื่อหาทางแก้ไขร่วมกัน การเตรียมความ พร้อมในเรื่องสถานที่ลงปฏิบัติและศึกษาดูงานที่สอดคล้อง กับความต้องการและความรู้พื้นฐานของอาสาสมัคร นับเป็น การต่อยอดจากองค์ความรู้เดิมของอาสาสมัครให้เห็นภาพ และมีความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

4. การสร้างสรรค์ (Creating)

กระบวนการเรียนรู้ขั้นสุดท้ายของอาสาสมัคร คือ การสร้างสรรค์โดยอาสาสมัครสามารถนำเอาองค์ความรู้ ที่ตนเองได้รับเพื่อนำมาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ดีขึ้น เช่น การได้ทดลองทำเครื่องดื่มในรูปแบบเฉพาะของตนเอง จากการทำกิจกรรมบาร์ิสต้า การทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริม การตลาดรวมไปถึงวิทยากรได้มีการส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อการสร้างสรรคของอาสาสมัคร โดยการใช้เทคนิค การสอนแบบการลงศึกษาดูงานเชิงปฏิบัติและมีส่วนร่วม ที่ต้องสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ และเทคนิคการสะท้อน เรื่องราวความรู้ที่ได้รับหลังจากการลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบ ความเข้าใจและความรู้สึกของอาสาสมัคร ซึ่งนอกจาก

อาสาสมัครจะได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการแล้ว การได้รับการขัดเกลาความคิดใหม่ ๆ ผ่านการร่วมกิจกรรม ในหลักสูตร ซึ่งสามารถส่งเสริมให้อาสาสมัครได้เรียนรู้ และสั่งสมประสบการณ์การเรียนรู้ การเห็นคุณค่าในตนเอง การปรับเปลี่ยนแนวคิดและมุมมองการใช้ชีวิต อันนำไปสู่ การปรับเปลี่ยนเชิงพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมได้ อย่างสร้างสรรค์ การประเมินผลความพึงพอใจต่อโครงการ ในด้านต่าง ๆ เป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้เกิดการ พัฒนา หลักสูตร รูปแบบกระบวนการ และกิจกรรมในอนาคต ที่สามารถนำมาพัฒนาเพื่อเป็นประโยชน์แก่อสาสมัคร รุ่นต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพตามความเหมาะสมและ พลวัตการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเป้าหมาย

สรุปและอภิปรายผล

จากการอบรมหลักสูตรผู้ประกอบการพบว่า ผลการฝึกอบรมประสบความสำเร็จ หากแต่การสร้าง ความยั่งยืนให้กับโครงการเพื่อให้อาสาสมัครก่อเกิดกระบวนการ เรียนรู้ครบทุกขั้นตอนพบว่า

วิทยากรต้องสร้างบรรยากาศให้ปราศจากความกังวล ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มอาสาสมัครที่ถูกกระทำคือ ความวิตกกังวลถึงชีวิตความเป็นอยู่ ของบุคลากรที่ตนจากมา ซึ่งเป็นรากฐานวัฒนธรรมความ กตัญญูในสังคมไทย แม้ตนเองจะถูกทำร้ายจากบุคลากร ก็ตาม ดังนั้นกิจกรรมที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ก่อนเริ่มหลักสูตร การเรียนรู้ทุกครั้งคือ การสะท้อนความรู้สึกของอาสาสมัคร และปลดปล่อยอาสาสมัครจากภาวะความวิตกกังวลเหล่านั้น เพื่อให้อาสาสมัครเห็นเป้าหมายในชีวิตที่สำคัญ สามารถ เอาชนะความวิตกกังวลใจได้ กระบวนการดังกล่าว ต้องใช้เวลา อย่างมากในช่วงเริ่มต้นหลักสูตรและจะลดลงเมื่ออาสาสมัคร เริ่มเข้าใจเป้าหมายในชีวิตของตนเอง

ความขัดแย้ง อาสาสมัครที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรง มีแนวโน้มที่จะสะท้อนความรุนแรงระหว่างร่วมโครงการ อาทิ

การทะเลาะกับเพื่อน การแสดงพฤติกรรมปฏิเสธการอบรม การให้ความสนใจแก่อาสาสมัครคนใดคนหนึ่ง อาจเป็นการจุดชนวนความขัดแย้ง ดังนั้นหลักสูตรต้องใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบเชิงรุก (Active Learning) ด้วยกิจกรรมที่สนุกสนานและให้ลองปฏิบัติจริง หลังจากนั้นจึงทำการให้คำปรึกษา (Counseling) หลังกิจกรรม และจัดกิจกรรมสะท้อนความรู้สึกแบบทางอ้อม (Indirect) แทนที่การให้อาสาสมัครพูดตรง ๆ อาทิ การวาดภาพ หรือ การเขียนเรียงความ เพื่อทำการแก้ปัญหาอย่างตรงจุด สิ่งที่สะท้อนผลสำเร็จของหลักสูตรคือ ไม่มีอาสาสมัครออกจากห้องอบรมหรือไม่เข้ารับการอบรมตลอดระยะเวลาการฝึกอบรม

จากการจัดทำโครงการพบว่า สิ่งที่สำคัญคือ การให้ความรักและความเข้าใจในตัวอาสาสมัคร ในช่วงแรกอาสาสมัครอาจแสดงอาการหวาดกลัว อาทิ ไม่กล้าให้สัมผัสตัว หรือไม่กล้าแสดงความรัก หรือพูดคุยนั่น จึงต้องใช้เวลาในการให้ความใส่ใจสังเกตพฤติกรรม ใฝ่ถาม และสะท้อนเป้าหมายในอนาคตของอาสาสมัครในฐานะพี่เลี้ยง (Mentor) ควบคู่ไปกับการจัดการโครงการเพื่อจะทำให้อาสาสมัครรู้สึกปลอดภัยและกล้าระบายสิ่งที่ตนเองคับข้องใจให้กับผู้จัดการโครงการ ทำให้กระบวนการเรียนรู้ของอาสาสมัครมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ รัฐบาลควรให้ความสำคัญในการสร้างครูที่ได้รับการฝึกอบรมให้เผยแพร่องค์ความรู้ภายในหลักสูตรต่อไป (ครู ก.) เพื่อเป็นผู้สืบทอดในการสอนหลักสูตรผู้ประกอบการให้กับเด็กในสถานแรกรับต่อไป และควรนำหลักสูตรนี้ไปใช้กับสถานแรกรับอื่น ๆ โดย ครู ก. อาจเป็นพี่เลี้ยงในสถานที่ได้รับการฝึกอบรม เนื้อหาของหลักสูตร ซึ่งจะทำให้สถานแรกรับไม่ต้องพึ่งพาทรัพยากรจากภายนอก

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มเด็กที่ถูกกระทำคือ ความวิตกกังวลถึงชีวิตความเป็นอยู่ของบุพการีที่ตนจากมา ซึ่งเป็นรากฐานวัฒนธรรมความกตัญญูในสังคมไทย แม้นตนเองจะถูกทำร้ายจากบุพการีก็ตาม ดังนั้น กิจกรรมที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ก่อนเริ่มหลักสูตรการเรียนรู้ทุกครั้ง คือ การสะท้อนความรู้สึกของเด็กและปลดปล่อยเด็กหญิงจากภาวะความวิตกกังวล เพื่อให้เด็กหญิงเห็นเป้าหมายในชีวิตที่สำคัญ เพื่อให้เด็กสามารถเอาชนะจากความวิตกกังวลได้ กระบวนการดังกล่าวต้องใช้เวลายาวนานในช่วงเริ่มต้นหลักสูตร และจะลดลงเมื่อเด็กเริ่มเข้าใจเป้าหมายในชีวิตของตนเอง

2.2 เด็กที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงมีแนวโน้มที่จะสะท้อนความรุนแรงระหว่างร่วมโครงการ อาทิ การทะเลาะกับเพื่อน การแสดงพฤติกรรมปฏิเสธการอบรม การให้ความสนใจแก่เด็กคนใดคนหนึ่ง อาจยังเป็นการจุดชนวนความขัดแย้ง ดังนั้น หลักสูตรต้องใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบกิจกรรมที่สนุกสนานและให้ลองปฏิบัติจริง หลังจากนั้น จึงให้คำปรึกษาหลังกิจกรรม

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หลักสูตรผู้ประกอบการจะยั่งยืนได้ต้องมีฐานของงบประมาณที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้แบบจัดการตนเอง (Self-Regulation) ดังนั้น มูลนิธิและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จึงให้ความร่วมมือเป็นฐาน ทั้งนี้ ในการเริ่มโครงการในการวิจัยครั้งต่อไป อาจมีการจัดทำวิจัยเรื่องการจัดทำกองทุนพึ่งพาตนเองจากงบประมาณที่ได้จากผลผลิตของเยาวชนจากการฝึกอาชีพเพื่อให้สถานแรกรับสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2529). *วิสาหกิจขนาดย่อม*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.
- กองคุ้มครองสวัสดิภาพและสร้างเสริมคุณภาพชีวิต. (2561). *แผนงานและวิธีการคุ้มครองเด็ก*. สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2563, จาก http://www.bsws.go.th/file_05112018template62/5.pdf
- จตุพร เสถียรกุล. (2554). *บุคลิกการเป็นผู้ประกอบการ ภูมิความรู้ความชำนาญ กลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจและความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการประเภทธุรกิจร้านยาคุณภาพในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- ธีรยุส วัฒนาสุขโข. (2542). *การบริหารเชิงกลยุทธ์และการแข่งขัน*. กรุงเทพฯ: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี.
- มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย. (2561). *ศุภนิมิตฯ จัดกิจกรรมรณรงค์สาธารณะ ‘ยุติความรุนแรงต่อเด็ก-Beyond the Boundary’*. สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2563, จาก https://www.worldvision.or.th/tx_activities_evacnov2018.html
- มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก. (2562). *พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546*. สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://www.thaichildrights.org/articles/article-laws>
- ยุทธดนัย สีตลาล้า. (2550). *ถอดบทเรียน...ไม่ยากอย่างที่คิด*. สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <http://newsser.fda.moph.go.th/rumthai/userfiledownload/asu96dl.pdf>
- สถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร. (2561). *สถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร*. สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://www.facebook.com/ThanyaphonReceptionHomeforGirls/>
- สมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย. (2558). *ผลกระทบจากการถูกกระทำความรุนแรงในผู้หญิง*. สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://www.facebook.com/THAIDMH/posts/330433133793576/>
- สสส. (2556). *ครอบครัวสร้างสัมพันธ์ลดความรุนแรงต่อเด็กและสตรี*. สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/2564>
- อัจฉรา ขลายนนาวิน. (2562). *ถอดบทเรียนหลักสูตรพลังใจในมือคุณ*. กรุงเทพฯ: ปตท.
- Ketterman, S. (2019). *Form and Function*. สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://uxdesign.cc/@shane-jketterman>
- Kilby, P. (1971). *Entrepreneurship and Economic Development*. NY: The Free Press.
- Roberg, A. (1965). Foundation for a general strain theory of crime and delinquency. *Primatology*. 34 (1995).
- Sexton & Bowman-Upton. (1991). *Entrepreneurship: creativity and growth*. Michigan: Macmillan.
- Sharma & Chrisman, (1999). *Toward A Reconciliation of the Definitional Issues in the Field of Corporate Entrepreneurship*. US: Research Gate.
- Thorensen, S. (2015). *Violence against children, later victimization, and mental health: a cross-sectional study of the general Norwegian population*. Psychotraumatol: USA.
- United Nation. (2016). *Sustainable Development Goal's*. USA: United Nation.
- World Health Organization. (2016). *World Health Statistics 2016*. USA: World Health Organization.